

DWA PRZYMIERZA

STUDIUM BIEŻĄCEGO TYGODNIA: Ga 4,21-31; Rdz 1,28; 2,2-3; 3,15; 15,1-6; Wj 6,2-8; 19,3-6.

TEKST PAMIĘCIOWY: „Jeruzalem zaś, które jest w górze, jest wolne i ono jest matką naszą” (Ga 4,26).

Chrześcijanie odrzucający autorytet *Starego Testamentu*, często postrzegają nadanie prawa na górze Synaj jako przeciwieństwo ewangelii. Sądzą, że przymierze zawarte na górze Synaj symbolizuje erę w dziejach ludzkości, gdy zbawienie było oparte na posłuszeństwie prawu. Mówią, że skoro ludzie nie dorastali do wymagań prawa, Bóg wprowadził nowe przymierze — przymierze łaski oparte na zasługach Jezusa Chrystusa. Właśnie w taki sposób rozumieją dwa przymierza — stare oparte na prawie i nowe oparte na łasce.

Jakkolwiek popularny jest ten pogląd, to jednak jest błędny. Zbawienie nigdy nie było dostępne przez posłuszeństwo prawu. Religia Izraelitów od samego początku była religią łaski. Legalizm, któremu Paweł przeciwstawił się w Galacji, był wypaczeniem nie tylko chrześcijaństwa, ale także *Starego Testamentu*. Dwa przymierza nie są kwestią historycznych okresów, ale odzwierciedleniem dwóch różnych ludzkich postaw. Oznaczają dwa różne sposoby odnoszenia się do Boga sięgające Kaina i Abła. Stare przymierze jest udziałem tych, którzy jak Kain błędnie polegają na własnym posłuszeństwie jako sposobie przypodobania się Bogu. Nowe przymierze reprezentuje doświadczenie tych, którzy jak Abel polegają zupełnie na łasce Bożej, aby wypełniło się wszystko, co Bóg obiecał.

Wielu uważa, że interpretacja historii Izraela według Pawła w Ga 4,21-31 to najtrudniejszy do zrozumienia fragment tego listu. Jest tak dlatego, że fragment ten zawiera bardzo skomplikowaną argumentację, której zrozumienie wymaga głębokiej wiedzy o starotestamentowych postaciach i wydarzeniach. Pierwszym krokiem do zrozumienia tego fragmentu listu jest zrozumienie podstaw starotestamentowego pojęcia mającego zasadnicze znaczenie w argumentacji Pawła — pojęcia przymierza.

Hebrajskie słowo tłumaczone jako *przymierze* to *berit*. Występuje ono niemal 300 razy w *Starym Testamencie* i odnosi się do wiążącej umowy, porozumienia czy traktatu. Przez tysiące lat przymierza odgrywały istotną rolę w określaniu relacji między ludźmi i narodami starożytnego Bliskiego Wschodu. Zawarcie przymierza często wiązało się z rytuałem wymagającym zabicia zwierząt w ramach procesu nazywanego dosłownie *przecięciem* przymierza. Zabicie zwierząt symbolizowało to, co stanie się z tą stroną przymierza, która nie dotrzyma jego obietnic i obowiązków.

„Od Adama do Jezusa Bóg działał dla ludzkości za pomocą serii obietnic przymierza odnoszących się do mającego przyjść Odkupiciela i zwieńczonych w przymierzu z Dawidem (zob. Rdz 12,2-3; 2 Sm 7,12-17; Iz 11,1-16). Izraelitom w niewoli babilońskiej Bóg obiecał bardziej efektywne *nowe przymierze* (zob. Jr 31,31-34) w powiązaniu z przyjściem dawidowego Mesjasza (zob. Ez 36,26-28; 37,22-28)”¹.

Co było podstawą początkowego Bożego przymierza z Adamem w Edenie przed grzechem? Zob. Rdz 1,28; 2,2-3.15-17.

Podczas gdy małżeństwo, praca fizyczna i sobota były częścią ogólnych warunków przymierza stworzenia, jego szczególnym elementem było Boże przykazanie, by nie spożywać zakazanego owocu. Podstawową zasadą tego przymierza było: *Bądź posłuszny i żyj!* Ponieważ przyroda została stworzona w harmonii z Bogiem, Pan nie wymagał niczego niemożliwego. Posłuszeństwo było naturalną skłonnością człowieka. Jednak Adam i Ewa postanowili zrobić coś wbrew naturze, a czyniąc to, nie tylko złamali przymierze stworzenia, ale sprawili, że zachowanie jego warunków stało się niemożliwe dla ludzkości pochodzącej od nich, a skażonej przez grzech. Tylko Bóg może przywrócić więź utraconą z winy Adama i Ewy. Uczynił to przez przymierze łaski oparte na wiecznej obietnicy Zbawiciela (zob. Rdz 3,15).

Przeczytaj Rdz 3,15, pierwszą ewangeliczną obietnicę zapisaną w Biblii. W jaki sposób werset ten wskazuje nadzieję, która została nam dana w Chrystusie?

¹ Hans K. LaRondelle, *Our Creator Redeemer*, Berrien Springs 2005, s. 4.

Jakie obietnice przymierza złożył Bóg Abramowi w Rdz 12,1-5? Jak Abram odpowiedział na nie?

Pierwsze obietnice dane przez Boga Abramowi są jednym z najbardziej przejmujących fragmentów *Starego Testamentu*. Wersety te w całości mówią o łasce Bożej. To Bóg, a nie Abram, składa obietnice. Abram nie uczynił nic, by zapracować czy zasłużyć na przychylność Boga. Nic nie wskazuje, by Bóg i Abram w jakiś sposób współdziałali, by dojść do takiego porozumienia. To Bóg składa wszystkie obietnice. Abram zaś został wezwany do wierzenia w zapewnienie o Bożej obietnicy — nie jakiegoś tam mglistego wierzenia, ale wierzenia potwierdzonego opuszczeniem dalszej rodziny (w wieku 75 lat!) i wyruszeniem do ziemi obiecanej przez Boga.

„Wraz z *błogosławięństwem* wygłoszonym nad Abrahamem i przez niego nad każdym człowiekiem Stwórca odnowił swoje odkupieńcze zamiary. On *po-błogosławił* (zob. Rdz 1,28; 5,2) Adamowi i Ewie w Edenie, a następnie »pobłogosławił (...) Noego i synów jego« (Rdz 9,1) po potopie. W ten sposób Bóg wytłumaczył swoją wcześniejszą obietnicę Odkupiciela, który odkupi ludzkość, unicestwi zło i przywróci Eden (zob. Rdz 3,15). Bóg potwierdził swoją obietnicę *po-błogosławienia wszystkich ludzi* w swojej powszechnej pomocy potrzebującym¹.”

Co mógł myśleć Abram o Bożej obietnicy po 10 latach czekania na rodziny obiecanego syna? Zob. Rdz 15,1-6.

Często łatwo przychodzi nam wychwalanie Abrama jako męża wiary, który nigdy nie miał żadnych pytań ani wątpliwości. Jednak *Pismo Święte* przedstawia zgoła inny jego obraz. Abram uwierzył, ale miał także pytania. Jego wiara wymagała rozwoju. Jak ojciec w Mk 9,24 Abram powiedział Bogu w Rdz 15,8: — „Wierzę, zaradź memu niedowiarstwu!” (BT).

W odpowiedzi Bóg łaskawie zapewnił Abrama o pewności Jego obietnicy, oficjalnie zawierając z nim przymierze (zob. Rdz 15,7-18). Ten fragment księgi jest tak zaskakujący nie dlatego, że Bóg zawiera przymierze z Abramem, ale z tego powodu, jak bardzo Bóg uniaża się, by to uczynić. W przeciwieństwie do władców starożytnego Bliskiego Wschodu, którzy nie dopuszczali nawet myśli, by zawierać wiążące umowy ze swoimi poddanymi, Bóg nie tylko dał słowo, ale symbolicznie przeszedł między połówkami zabitych zwierząt, potwierdzając swoje słowo własnym życiem. Oczywiście Jezus ostatecznie oddał życie na Golgocie, by urzeczywistnić swoją obietnicę.

W jakich kwestiach musisz polegać na wierze i przez wiarę przyjąć to, co wydaje się niemożliwe? Jak możesz się nauczyć trzymać wiary bez względu na wszystko?

¹ Hans K. LaRondelle, *Our Creator Redeemer*, Berrien Springs 2005, s. 22-23.

Dlaczego Paweł tak negatywnie postrzegał epizod związany z Hagar? Zob. Ga 4,21-31; Rdz 16,1-16. Jakie ważne spostrzeżenie w kwestii zbawienia przekazuje Paweł, posługując się tą starotestamentową historią?

Hagar była egipską niewolnicą w domu Abrama. Rola Hagar w historii rodu Abrama jest bezpośrednio związana z niedowierzaniem patriarchy w spełnienie się Bożej obietnicy.

Po 10 latach oczekiwania na narodziny obiecanego dziecka Abram i Saraj pozostawali bezdzietni. W końcu Saraj uznała, że Bóg potrzebuje ich pomocy, więc oddała Hagar Abramowi jako nałożnicę. Choć dzisiaj wydaje się to nam dziwne, plan Saraj nie był wówczas niczym nadzwyczajnym. Zgodnie ze starożytnymi zwyczajami niewolnica mogła służyć jako zastępcza matka — surogatka swojej bezpłodnej pani. Tak oto Saraj mogła traktować jak własne dziecko urodzone jej mężowi przez Hagar. Choć w wyniku tego planu przyszedł na świat chłopiec, to jednak nie był on potomkiem obiecanym przez Boga.

Ta historia jest mocnym przykładem tego, jak w trudnych okolicznościach nawet wielki mąż Boży może się zachwiać w wierze. W Rdz 17,18-19 czytamy, że Abraham prosił Boga, by zaakceptował Ismaela jako jego dziedzica. Jednak Pan odrzucił tę prośbę. Jedynym „cudownym” aspektem narodzin Ismaela była gotowość Sary, by podzielić się mężem z inną kobietą! Nie było nic nadzwyczajnego w urodzeniu dziecka przez Hagar, urodzeniu dziecka *według ciała*. Gdyby Abraham ufał Bożej obietnicy, zamiast ulegać okolicznościom, uniknąłby wielu problemów i smutku.

W przeciwieństwie do narodzin Ismaela przyjrzyj się okolicznościom narodzin Izaaka. Zob. Rdz 17,15-19; 18,10-13; Hbr 11,11-12. Dlaczego te okoliczności wymagały wielkiej wiary Abrahama i Sary?

W jaki sposób brak wiary w Boże obietnice przyczynił ci cierpienia? Jak możesz się nauczyć na własnych błędach polegania na Słowie Bożym bez względu na okoliczności? Jakie wybory możesz podejmować, by umocnić się w zdolności ufania Bożym obietnicom?

Jakiego rodzaju więź przymierza pragnął ustanowić Bóg ze swoim ludem na Synaju? Jakie podobieństwa łączą to przymierze z obietnicą daną przez Boga Abrahamowi? Zob. Wj 6,2-8; 19,3-6; Pwt 32,10-12.

Bóg pragnął zawrzeć z Izraelitami na górze Synaj takie samo przymierze, jakie zawarł z Abrahamem. Występują nawet podobieństwa między słowami wypowiedzianymi przez Boga do Abrahama w Rdz 12,1-3 i słowami Boga wypowiedzianymi do Mojżesza w 19. rozdziale *Księgi Wyjścia*. W obu przypadkach Bóg podkreśla, co uczyni dla swego ludu. Nie wzywa Izraelitów, aby obiecali, że cokolwiek uczynią, by zapracować na Jego błogosławieństwa. Zamiast tego mają oni być posłuszni w odpowiedzi na te błogosławieństwa. Hebrajskie słowo przetłumaczone jako *być posłusznym* (ang. *to obey*) w Wj 19,5 (KJV) dosłownie znaczy *usłuchać* (BI). Słowo Boże nie żąda od nas sprawiedliwości z uczynków. Przeciwnie, Bóg chciał, by Izraelici mieli taką samą wiarę, jaką miał (przeważnie) Abraham w odpowiedzi na Jego obietnice.

Skoro przymierze oferowane przez Boga Izraelitom na górze Synaj jest podobne do tego, jakie zostało zaoferowane Abrahamowi, dlaczego Paweł utożsamia górę Synaj z negatywnym doświadczeniem Hagar? Zob. Wj 19,7-25; Hbr 8,6-7.

Przymierze na górze Synaj miało wskazywać grzeszność ludzkości i lekarstwo obfitej łaski Bożej ukazane w symbolach służby świątynnej. Problem z przymierzem na górze Synaj nie leżał po stronie Boga, ale w wadliwych obietnicach ludu (zob. Hbr 8,6). Zamiast odpowiedzieć na Boże obietnice w pokoju i wierze, pewni siebie Izraelici odpowiedzieli:

— „Uczynimy wszystko, co Pan rozkazał” (Wj 19,8).

Po niewolniczym pobycie w Egipcie trwającym całe ich dotychczasowe życie Izraelici nie mieli właściwego pojęcia o majestacie Boga ani głębi własnej grzeszności. Podobnie jak Abraham i Sara usiłowali pomóc Bogu w spełnieniu Jego obietnic, tak i Izraelici starali się zmienić Boże przymierze łaski w przymierze uczynków. Hagar symbolizuje górę Synaj, jako że obie są znakiem ludzkich usiłowań dojścia do zbawienia przy pomocy uczynków.

Paweł nie twierdzi, że prawo nadane na górze Synaj było złe czy wymagało zniesienia. Sprzeciwia się jedynie legalistycznej interpretacji prawa ze strony Galatów. „Prawo, zamiast służyć przekonaniu ich o absolutnej niemożliwości przypodobania się Bogu przez jego zachowywanie, umacniało w nich głęboko osadzone postanowienie polegania na osobistych zasobach w celu zdobycia Bożej przychylności. W ten sposób prawo nie służyło celowi łaski, czyli prowadzeniu judaizujących do Chrystusa. Zamiast tego odłączało ich od Niego”¹.

¹ O. Palmer Robertson, *The Christ of the Covenants*, Phillipsburg 1980, s. 181.

Krótki rys dziejów Izraela dokonany przez Pawła miał na celu odparcie argumentów podnoszonych przez przeciwników, którzy twierdzili, że są prawdziwymi potomkami Abrahama, a Jerozolima — ośrodek izraelskiego chrześcijaństwa i prawa — jest ich matką. Ludzie ci twierdzili, że poganie byli jak nieślubne dzieci, a jeśli pragną się stać prawdziwymi wyznawcami Chrystusa, to muszą najpierw stać się dziećmi Abrahama, poddając się prawu obrzezania.

Paweł stwierdził, że jest odwrotnie. Ci legaliści nie byli dziećmi Abrahama, ale nieprawymi synami jak Ismael. Pokładając ufność w obrzezaniu, polegali na *ciele* podobnie jak Sara, posługując się Hagar, i jak Izraelici pod górą Synaj. Natomiast wierzący z pogan byli dziećmi Abrahama nie z tytułu pochodzenia, ale, podobnie jak Izaak, w sposób nadprzyrodzony. „Jak Izaak byli oni spełnieniem obietnicy danej Abrahamowi. (...) jak w przypadku Izaaka, ich narodziny do wolności były efektem łaski Bożej. Jak Izaak należeli oni do linii przymierza obietnicy”¹.

Czego prawdziwi potomkowie Abrahama mogą się spodziewać w tym świecie? Zob. Ga 4,28-31; Rdz 21,8-12.

Rola obiecane go dziecka przyniosła Izaakowi nie tylko błogosławieństwa, ale także sprzeciw i prześladowanie. Mówiąc o prześladowaniu, Paweł miał na myśli uroczystość opisaną w Rdz 21,8-10, gdy Izaak miał być uhonorowany, a Ismael naigrywał się z niego. Hebrajskie słowo w Rdz 21,9 znaczy dosłownie *śmiać się* (BI), ale reakcja Sary świadczy o tym, że Ismael szydził lub kpił z Izaaka. Choć zachowanie Ismaela może się nam wydawać mało groźne, świadczyło o głębokiej wrogości związanej z sytuacją, w której w grę wchodziło prawo dziedziczenia. Wielu władców w starożytności starało się zabezpieczyć swoje panowanie przez wyeliminowanie potencjalnych rywali, w tym rodzeństwa (zob. Sdz 9,1-6). Choć Izaak spotkał się z opozycją, to jednak cieszył się także wszystkimi przywilejami miłości, ochrony i przychylności związanymi z dziedziczeniem po ojcu.

Jako duchowi potomkowie Izaaka nie powinniśmy być zaskoczeni, gdy spotykają nas trudności i opozycja, także w Kościele.

**W jaki sposób doświadczyłeś prześladowania, zwłaszcza ze strony bliższych, z powodu twojej wiary? Zadaj sobie także to trudne pytanie:
— Czy jestem winien prześladowania bliźnich za ich wiarę?
Zastanów się nad tym.**

¹ James D.G. Dunn, *The Epistle to the Galatians*, Londyn 1993, s. 256.

DO DALSZEGO STUDIUM

„Dlaczego na górze Synaj zawarte było inne przymierze, skoro przymierze z Abrahamem zawierało obietnicę odkupienia? Otóż lud izraelski, będąc w niewoli, zatracił w dużym stopniu wiedzę o Bogu i zasadach przymierza zawartego z Abrahamem. (...).

Bóg przyprowadził ich pod górę Synaj. Tam objawił swą chwałę, dał im swoje prawo i obietnicę wielkich błogosławieństw pod warunkiem posłuszeństwa:

— „Jeśli pilnie słuchać będziecie głosu mojego i przestrzegać mojego przymierza, (...) będziecie mi królestwem kapłańskim i narodem świętym” (Wj 19,5-6).

Izraelici nie zdawali sobie sprawy z tego, jak grzeszne są ich serca i że bez Chrystusa niemożliwe jest, by zachowali prawo Boże. Z radością zawarli przymierze z Panem. (...) ale zaledwie po paru tygodniach złamali przymierze z Bogiem i kłaniali się bałwanowi. Nie mogli więc spodziewać się łaski Bożej płynącej z przymierza, które złamali. Teraz, widząc swoją grzeszność i potrzebę przebaczenia, odczuli tęsknotę za Zbawicielem objawionym w przymierzu z Abrahamem i składanych ofiarach. Przez miłość i wiarę zacieśniła się ich więź z Bogiem — Wyzwolicielem z niewoli grzechu. Teraz byli już przygotowani, by docenić błogosławieństwa nowego przymierza^{1,2}.

PYTANIA DO DYSKUSJI

1. Czy twoja relacja z Panem bardziej przypomina *stare przymierze*, czy *nowe przymierze*? Jak możesz określić różnicę?

2. Jakie kwestie w twoim zborze powodują napięcia? Jak rozwiązujecie takie problemy? Choć być może postrzegasz siebie jako ofiarę prześladowania, jak możesz się upewnić, że sam nie jesteś prześladowcą? Gdzie leży granica między jednym a drugim? (Zob. także Mt 18,15-17).

3. Ile razy składałeś obietnicę Panu, że nie uczynisz czegoś nigdy więcej, a później właśnie to uczyniłeś? Jak ten smutny fakt pomaga ci zrozumieć znaczenie łaski?

PODSUMOWANIE

Historia Hagar, Ismaela i Izraelitów pod górą Synaj ilustruje daremność usiłowania polegania na własnych wysiłkach w celu dokonania tego, co Bóg obiecał. Ta metoda własnej sprawiedliwości jest nazywana *starym przymierzem*. Nowe przymierze jest wiecznym przymierzem łaski ustanowionym z Adamem i Ewą po grzechu, a odnowionym z Abrahamem i ostatecznie wypełnionym w Chrystusie.

¹ Ellen G. White, *Patriarchowie i prorocy*, Warszawa 2014, wyd. VI, s. 263-264.

² Przeczytaj rozdział *Prawo i przymierza*, w: tamże, s. 257-265.